

TAMPEREEN
YLIOPISTO

ELINIKÄISEN OPPIMISEN STRATEGIA

ELINIKÄISEN OPPIMISEN STRATEGIA

Tampereen yliopisto on ollut monella tavalla uranuurtajana elinikäisen oppimisen soveltajana toteuttamassaan koulutuksessa. Tutkintoja on muodostettu työelämälähtöisesti, tutkintoihin on ollut mahdollista päästä muultakin kuin ylioppilastutkinnon pohjalta ja avoimen yliopiston opetus on käynnistetty ensimmäisenä Suomessa. Yliopisto on ollut toiminnassaan ikäneutraali. Perinteet haastavat yliopistoa laadukkaaseen toimintaan myös 2000-luvun Euroopassa.

Elinikäisen oppimisen katsotaan käsittävän (EU:n komission määrittelyä seuraten) kaiken elämän aikana aloitetun oppimistoiminnan, jonka tavoitteena on parantaa ammattitaitoa, tietoja ja osaamista sekä edistää henkilökohtaisten toiveiden toteutumista, aktiivista kansalaisuutta, sosiaalisia taitoja ja/tai työllistettävyyttä. Yliopisto näkee elinikäisen oppimisen toteuttamisen ja siihen kuuluvat tehtävänsä laajempänä kokonaisuutena kuin vain perinteisessä mielessä aikuisille tarkoitettuina koulutuspalveluina, aikuiskoulutuksena. Vaikka yliopistollisella täydennyskoulutuksella ja avoimella yliopisto-opetuksella on erityisluonteensa elinikäisen oppimisen palvelujen tuottajana, on niillä läheinen yhteys yliopiston perustehtäviin. Yliopiston strategiassa elinikäinen oppiminen katsotaan osaksi yliopiston palveluja ja se integroituu muuhun toimintaan; sitä ei nähdä vain maksavien asiakkaiden tai opiskelijoiden palvelemisena, vaan osana yliopiston yhteiskunnallista palvelutehtävää ja vuorovaikutusta.

Lähtökohtana pidetään EU:n komission linjauksia eurooppalaisen korkeakoulualueen ja elinikäisen oppimisen alueen muodostamiseksi. Viimeksi mainitussa keskeisinä periaatteina ovat muun muassa laajojen opiskelumahdollisuuksien turvaaminen ja pääsy tietoon, kumppanuudet yhteistyöverkostoissa, uuden oppimiskulttuurin kehittäminen sekä koulutuksen relevanttius työelämän ja kansalaisten tarpeisiin, korkea laatu.

Yliopisto instituutiona toteuttaa arvoperustaansa myös elinikäisen oppimisen toteuttamisessa siten kuin yliopiston rehtori avauspuheessaan on sen vuonna 2001 kiteyttänyt: ”Modernin yliopiston suuri tehtävä on opettaa aikuisia ihmisiä hankkimaan tietoa, ajattelemaan itsenäisesti ja perustelevaan argumenttinsa.” (J. Sipilä 3.9.2001).

Linjaus 1

Yliopisto tarjoaa mahdollisimman monipuoliset opintomahdollisuudet kaikessa opetuksessaan elinikäisen oppimisen edistämiseksi.

- Se merkitsee, että yliopistossa on tarjolla monipuolisia ja avoimia opiskelumahdollisuuksia ja koulutuspalveluja, joiden avulla yksityiset henkilöt ja yhteisöt voivat joustavasti toteuttaa sivistyksellisiä ja koulutuksellisia tavoitteitaan. Koulutuksellista tasa-arvoa pyritään käytettävissä olevin keinoin edistämään.
- Elinikäisen oppimisen piiriin luettavaan koulutukseen sisältyvät tutkintoihin johtavat tai niihin liitettävissä olevat opinnot, avoimen yliopiston opinnot, erikoistumisopinnot yliopistotutkinnon suorittaneille, ammatillinen täydennyskoulutus yliopistotutkinnon suorittaneille tai vastaavissa tehtävissä toimiville sekä koulutus- ja kehittämispalvelut työ- ja elinkeinoelämän organisaatioille sekä julkisille ja muille yhteisöille.

Linjaus 2

Yliopiston tutkintoihin ja opintoihin on mahdollisuus hakeutua eri koulutustaustoilta ja eri ikäryhmistä. Yliopisto sääntelee koulutukseen otettavien määrää opiskelijarekrytointipolitiikkansa ja opiskelijavalintojen kehittämisstrategiansa sekä käytettävissä olevien voimavarojen mukaan.

- Elinikäinen oppiminen kytkeytyy näin opiskelijavalintoihin ja erilaisten opinto-oikeuksien myöntämiseen sekä opetusjärjestelyihin ja opiskelijapalveluihin.
- Tutkintoihin johtavaan koulutukseen perustana ovat korkeakoulukelpoisuutta koskevat säädökset.
- Perustutkintoihin valintoja tehtäessä yliopiston on voitava luotettavasti saada tietoonsa hakijoiden aikaisemmat opinnot ja mahdolliset samanaikaiset tutkinto-opiskeluoikeudet muissa korkeakouluissa.
- Yliopiston päävalinnoissa on tarpeen lähivuosina painottaa nuorempien ja vailla korkeakoulupaikkaa olevien hakijoiden pääsymahdollisuuksia. Ensisijaisena tavoitteena on nostaa päätoimisesti opiskelevien osuutta tutkinto-opiskelijoista, mutta kuitenkin tukea myös osa-aikaista ja työn ohella tapahtuvaa opiskelua tarjoamalla vaihtoehtoisia opiskelumahdollisuuksia ja joustavia opintojärjestelyjä.
- Erillisvalintoja kehittämällä voidaan nopeasti vastata sekä työmarkkinoilta että väestöstä nousevaan koulutuksen kysyntään ja ottaa huomioon jo aiemmin yliopisto-opintoja suorittaneiden lisäkouluttautumisen tarpeet.
- Avoimen yliopiston opintojen perusteella erillisvalinnassa otettavien määrälliset tavoitteet eri koulutusaloilla on määriteltävä (uudelleen) käytettävissä olevan toteumatiedon pohjalta.

Linjaus 3

Avointa yliopisto-opetusta ja muita erillisten opintojen mahdollisuuksia järjestetään perusopetuksen yhteydessä ja rinnalla tavoitellen kaikille avointa erillisten opintojen järjestelmää, joka mahdollistaa joustavan opiskelun.

- Avoin yliopisto-opetus on koulutuksellista tasa-arvoa edistämään luotu opintojärjestelmä, jossa voi pohjakoulutuksesta riippumatta osallistua yliopiston opetussuunnitelmien mukaiseen opetukseen. Opintosuoritukset vastaavat korkeakoulujen perusopetuksen suorituksia ja ne voidaan hyväksyä niiksi. Yliopisto järjestää opetuksen itse tai yhteistyössä vapaan sivistystyön ja muiden oppilaitosten kanssa.
- Avoimen yliopiston osana järjestetään ikäihmisten yliopistotoimintaa, jolla pyritään tukemaan ikääntyvien aktiivisuutta ja henkistä vireyttä.

- Avoin yliopisto nähdään 1) osana yliopiston yhteiskunnallista palvelutehtävää ja sivistystoimintaa (kansalaisille annetaan mahdollisuus opiskella ja suorittaa yliopistotutkintojen opintoja); 2) osana yliopiston täydennyskoulutusjärjestelmää (tarjotaan yliopisto-tutkinnon suorittaneille mahdollisuus laajentaa tutkintoaan) sekä 3) osana yliopiston joustavaa opintojärjestelmää (antaa osa-aikaisesti opiskeleville ja Tampereen ulkopuolella asuville tutkinto-opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa opintoja).
- Avoimena opetuksena itse järjestetty tarjonta pyritään pitämään nykyisellä tasolla, ellei oleellisia voimavariesäyksiä ole tarjolla. Laadullisena tavoitteena on edelleen kehittää sähköistä asiointia ja opiskelijapalvelua, opintojen ohjausta sekä monimuotoisia opiskelumahdollisuuksia.
- Koulutuksen saavutettavuutta parannetaan Pirkanmaan lisäksi alueyhteistyötä tiivistämällä Etelä-Pohjanmaalla, Kanta-Hämeessä ja Satakunnassa. Tavoitteena on yliopiston oman tarjonnan lisäksi vastata alueilta lähtevään kysyntään yhteisrahoitteisin hankkein.
- Tampereella lisätään avoimen opetuksen yhteistyötä Tampereen teknillisen yliopiston, Tampereen ammattikorkeakoulun ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulun kanssa tavoitteena avoimiin opintomahdollisuuksiin ja joustaviin opiskelijajärjestelyihin perustuva opintojärjestelmä.
- Suunnitelmallisuutta lisätään avoimen yliopiston toimeenpanosuunnitelmaprosessia kehittämällä. Sähköisten opetussuunnitelmien laadintaa hyödynnetään niin, että laitokset ottavat oman ja avoimen yliopiston erillisten opintojen tarjonnan huomioon hyvissä ajoin vuosiohjelmaa laatiessaan.
- Avoimen yliopiston voimavarat turvataan yliopiston perusrahoituksesta ja niitä kohdistetaan ensisijaisesti opetukseen. Niille laitoksille, joissa opetusta on paljon, pyritään saamaan päätoimisia opettajia. Avoimessa yliopistossa annettava opetus sisällytetään opettajien työsuunnitelmaan.
- Opiskelijoilta peritään maksuja opiskelijapalvelujen tuottamiseen. Maksujen suuruudet voivat vaihdella eri opiskelijaryhmien osalta, mitä varten on tarpeen määritellä erilaiset opiskelijastatukset ja niihin liittyvät palvelut ja käyttöoikeudet. Opiskelijamaksut pyritään pitämään kohtuullisina, jotta niistä ei muodostu esteitä opiskeluun hakeutumiselle.

Linjaus 4

Yliopistossa tutkinnon suorittaneiden täydennyskoulutusta pidetään tärkeänä tehtävänä akateemisen asiantuntijuuden ylläpitämiseksi ja edelleen kehittämiseksi

- Yliopiston strategian mukaan akateeminen asiantuntijuus edellyttää, että perustutkinnon antamia tietoja ja taitoja pidetään yllä ja laajennetaan työelämän osoittamien tarpeiden mukaan täydennysopinnoilla. Täydennyskoulutuksella nähdään olevan myös strateginen merkitys tutkimuksen, tutkinto-opetuksen ja ympäröivän yhteiskunnan vuorovaikutuksessa.

- Yliopisto pyrkii tutkintokoulutuksessa aikaansaamaan opiskelijoissa myönteisen asenteen elinikäiseen opiskeluun ja saamaan opiskelijat tiedostamaan tutkinnon jälkeiset opiskelumahdollisuudet. Tutkinto-opiskelun aikana kehitetään opiskelunvalmiuksia ja työssä oppimisen edellyttämää refleksiivistä oppimista.
- Korkeakoulutus nähdään keinona talouden uudistamiseen ja sosiaaliseen muutokseen, mikä merkitsee sitä, että yliopiston on oltava tietoinen väestön uudelleen koulutustarpeista ja kannettava vastuuta uusien professioiden kouluttamisesta.
- Ei riitä vain vastaaminen kysyntään, vaan koulutukseen ja työelämään kohdistuvan tutkimuksen avulla on pyrittävä ennakoimaan tulevaisuuden muutostarpeita, kehittämään uutta oppimiskulttuuria sekä ylläpitämään oppimiskykyä ja osaamisen hallinnan innovatiivisia toteutuksia.
- Täydennyskoulutuksen painopisteet ovat:
 - o **akateemisen väestön** ammatillisen **osaamisen ylläpitäminen** ja kehittäminen järjestämällä tutkintoa päivittävää, täydentävää ja syventävää koulutusta (erikoistumisopinnot, johtamiskoulutus, asiantuntijaohjelmat)
 - o **työelämävalmiuksien ja työmarkkina-aseman kehittämiseen ja palauttamiseen** tähtäävä ja tutkinto-opetukseen liittyvä täydennyskoulutus (työvoimakoulutus, muuntokoulutus, pätevoittämiskoulutus, täydennyskoulutuksena toteutetut maisteriohjelmat) ja
 - o yliopiston **tutkimukseen** vahvasti **perustuvat koulutuspainotteiset hankkeet**, jotka tähtäävät työyhteisöjen, toimialakohtaisten tai yksittäisten organisaatioiden kehittämiseen (kansallinen terveysprojekti, yhteisöjen ja organisaatioiden kehittämisohjelmat, EU-rahoitteiset kehittämisohjelmat).
- Täydennyskoulutusta kohdennettaessa panostuksia on siirrettävä systemaattisen sellaisen ammatillis-tieteellisen lisäkoulutuksen antamiseen, jolla vastataan väestörakenteen muutoksesta johtuvaan muodollisen pätevyyden omaavan työvoiman kysyntään (muuntokoulutus, pätevoittämiskoulutus, täydennyskoulutuksena toteutetut maisteriohjelmat).
- Vuorovaikutuksessa elinkeino- ja työelämän kanssa etsitään uusia rahoitus- ja koulutusmalleja kumppanuudelle. Keskeisessä asemassa ovat sulautuvat oppimisympäristöt, kirjaston sähköisten tietopalvelujen kehittäminen sekä työn ja opiskelun yhdistävät oppisopimustyyppiset toteutukset.

Linjaus 5

Yliopiston opetuksen laatu pidetään korkeana kaikessa koulutuksessa lähtien opetuksen yliopistollisuudesta ja tutkimusperustaisuudesta.

- Täydennyskoulutuksessa ja avoimessa yliopisto-opetuksessa koulutuksen laadun peruskriteereinä nähdään ulkoinen vaikuttavuus ja sisäinen tehokkuus.

- Vaikuttavuuteen pyritään sillä, että koulutuksen tarjonta ja toteutus vastaavat kysynnän ja tarjonnan asettamia vaatimuksia. Ennakoimalla tulevaa yliopisto pyrkii vastaamaan myös osaamis- ja tietotarpeisiin, jotka eivät vielä ole muuttunut kysynnäksi.
- Yhteistyössä työelämän asianomistajatahojen kanssa pyritään kehittämään uusia sertifiointimalleja ja menettelytapoja, joiden avulla tieteellisyyden vaatimusten lisäksi voidaan varmistaa akateemisten asiantuntijoiden ja ammatinharjoittajien pätevyys. Tähän kehittämistyöhön kuuluu elinikäisen oppimisen kannalta oleellisena osaamisperusteisten opetussuunnitelmien käyttöönotto ja aiemmin opitun tunnistamisen ja tunnustamisen käytäntöjen aikaansaaminen.
- Avoimen yliopiston opetus perustuu tutkinto-opetuksen vastaavuuteen. Opetusjärjestelyin ja tukipalveluin pyritään siihen, että valikoimaton opiskelijajoukko voi saavuttaa tutkinto-opetukselle asetetut standardit.
- Sisäistä tehokkuutta lisätään koulutuksen avainprosessien kuten suunnittelun, markkinoinnin, toteuttamisen ja arvioinnin laatua sekä kustannustehokkuutta parantamalla. Laadunvarmistuksesta vastaa kukin laitos. Raportointia ja vaikuttavuuden arviointia varten osana yliopiston tietohallintoa kehitetään koko yliopiston kattavaa tietojärjestelmää.
- Oppiminen koulutuksen laatukriteerinä on riippuvainen koulutusprosessiin osallistuvan opetus- ja muun (kuten suunnittelu-, ohjaus- ja neuvontatehtävissä toimivan) henkilöstön osaamisesta. Elinikäisen oppimisen edistämistä tuetaan yliopiston oman opettajakunnan pedagogisella koulutuksella, tuntiopettajien ja tuutoreiden valmennuksella sekä muun henkilökunnan henkilöstökoulutuksella.
- Moderneissa oppimisympäristöissä opetus-, ohjaus- ja opiskelijapalveluissa tarvitaan työpanosta moninaisissa tehtävissä ja rooleissa. Opettajien pedagogisessa koulutuksessa otetaan huomioon opetushenkilöstön vaihtelevat tehtävät ja elinikäisen oppimisen edellyttämät näkökulmat. Yliopiston ulkopuolisten opettajan, tuutorin tai muussa roolissa toimivien asiantuntijoiden valmennusta ja tukitoimia kehitetään. Ohjaus- ja opiskelijapalvelutehtävissä toimiville järjestetään henkilöstökoulutusta, jossa fokuksena on elinikäinen oppiminen ja ohjaus.
- Ohjaus jää usein yksittäisten ongelma- ja valintatilanteiden käsittelyksi. Sitä pyritään kehittämään niin, että opiskelija saa tukea myös laajemmin elämän ja uransa muutossuunnitelmiin liittyvissä opinnollisissa kysymyksissä. Yhteistyötä ohjauksen kehittämisessä lisätään hyödyntämällä ura- ja rekrytointipalveluja ja yliopiston tutkinto-opiskelijoiden ohjausjärjestelmiä sekä lisäämällä yhteyksiä yliopiston ulkopuoliseen ohjaukseen.

Linjaus 6

Yhteistyötä eri toimijoiden välillä tehostetaan ja elinikäistä oppimista edistäviä kumppanuuksia muiden kanssa laajennetaan.

- Avoimen yliopisto-opetuksen osalta on järkevää keskittää toimintaa moninkertaisten hallinto- ja palvelurakenteiden välttämiseksi. Yliopistossa erillislaitoksena toimivan

täydennyskoulutuskeskuksen (TYT) sisäisenä palvelutehtävänä on organisoida ja koordinoita tiedekuntien ja laitosten kanssa yhteistoiminnassa avoimen yliopiston opetus.

- Yliopiston sisäinen eri toimijoiden yhteistyö ja työnjako täydennyskoulutuksessa on ollut yliopistossa erityisen pohdinnan kohteena. Lähes kaikki yliopiston laitokset ovat palveluprofiilissaan ilmaisseet pyrkimyksensä tuottaa koulutus- ja kehittämispalveluja. Kuitenkin niiden edellytykset hoitaa laajaa ja monipuolista koulustoittoa ovat rajalliset, joten ne keskittyvät oman substanssinsa pohjalta tarjoamaan räätälöityjä palveluja.
- Täydennyskoulutuksen vaikuttavuuden lisäämiseksi ja yliopiston kokonaisedun kannalta on järkevää pyrkiä joustaviin ja kustannustehokkaisiin palvelurakenteisiin, mikä merkitsee koulutus- ja kehittämispalvelujen keskittämistä silloin kun hajauttamiselle ei ole erityisiä perusteita. Tässä mallissa täydennyskoulutuskeskus tuottaa ko. palveluja yhteistyössä laitosten kanssa koulutusmarkkinoiden kysynnän ja yksittäisten tilausten perusteella vastaten erityisesti monitahoisesta administraatiosta. Hajautus taas on perusteltu silloin kun toiminta rajautuu selvästi yhden laitoksen opetuksen ja tutkimuksen alueelle ja toteutus on kokonaiskustannuksiltaan yliopistolle edullisempaa.
- Täydennyskoulutuksen kokonaisuuden hallinnan ja eri toimijoiden keskinäisen yhteistyön edellytysten kehittämiseksi tarvitaan erityisesti: 1) yhteiskäyttöisiä opiskelija-, kurssi- ja taloustietojärjestelmiä, 2) yhteistyön organisoimista ja koordinaatiota tarjoustilanteissa ja tuotekehittelyssä, 3) yhteistyökysymysten käsittelyä sopivilla foorumeilla (opetusneuvoston jaostossa, tulosneuvottelujen yhteydessä ja 4) yhteismitallisia menettelytapoja seurantatiedon keruussa ja laadunvarmistuksessa.
- Yhtenä yhteistyötä edistävänä toimena täydennyskoulutuksen alueella olisi kokeiltava yhdyshenkilöverkosta, joka samalla toimisi opetusneuvoston jaostona. Se valmistelisi koko yliopiston täydennyskoulutusta koskevia asioita opetusneuvoston käsittelyä varten.
- Elinikäisen oppimisen vaikuttavuutta lisätään kumppanuuksien kautta osallistamalla yhteistyöhön erilaisissa alueellisissa verkostoissa erityisesti niissä maakunnissa, joissa yliopistolla on jo nyt toimintaa. Yliopiston rooli yhteistoiminnassa voi vaihdella alueittain ja hankkeittain.
- Elinikäisen oppimisen lähtökohdaksi on otettu EU:n komission määrittelyt, minkä uskotaan pidemmällä aikavälillä tukevan eurooppalaista yhteistyötä. Kansainvälistä yhteistyötä haetaan erityisesti EU:n lifelong learning –ohjelman kautta ja siinä tieto- ja viestintäteknologian sovelluksissa. Yliopiston hallinnoima eOppimisen klusteri on tässä keskeisessä asemassa. Yhteistyöhön kuuluu oleellisesti myös tutkimuksen painottaminen.

Linjaus 7

Strategian toteuttamista edistetään rahoitus- ja muilla kehittämistoimilla sekä seurannalla

- Muu kuin tutkintokoulutus on valtion maksuperustelain nojalla opetusministeriön asetuksella säädetty maksulliseksi. Maksullisuus on pääsääntö yliopiston oikeudellisesta asemasta huolimatta.
- Koulutusmarkkinoille tarjottavan ja muun vapaasti kilpailtavan ja tilauksesta järjestettävän koulutuksen tulee olla liiketaloudellisesti kannattavaa. Yliopisto voi kuitenkin omien tutkintojensa erikoistumiskoulutuksena järjestää koulutusta, jonka opetuskustannuksiin käytetään yliopiston perusvoimavaroja tai erillisrahoitusta.
- Kumppanuuksiin perustuvassa koulutuksessa, kun se on katsottava yhteiskunnallisesti merkittäväksi, pyritään kehittämään yhteisrahoitteisia järjestelyjä. Yhteisrahoitusta kehitetään erityisesti avoimen yliopiston toiminnassa tehtäessä yhteistyötä vapaan sivistystyön kanssa.
- Strategian toteutumisen edellytyksenä on, että siinä esitetyt toimenpiteet kytketään tarkoituksenmukaisella tavalla osaksi yliopiston erilaisia suunnittelu- ja hallintoprosesseja. Strategiaan tulee laatia täydentäviä suunnitelmia ja toimeenpano-ohjeita.
- Strategiaan liittyen järjestetään elinikäisen oppimisen näkökulmaa korostavia keskustelu- ja koulutustilaisuuksia. Niissä etsitään tapoja toteuttaa strategian ehdotuksia ja etsitään muotoja sisäisen yhteistyön kehittämiseksi.
- Elinikäisen oppimisen strategian edistymisen seuranta sovitetaan yhteen muun strategiaseurannan kanssa ja kehittämistoimenpiteitä tarkastellaan säännöllisesti osana yliopiston sisäistä tulosneuvotteluprosessia.
- Yliopiston kokonaisstrategiaa uudistettaessa selvitetään myös elinikäisen oppimisen strategian uudistamistarve.